

Kontekstualizuojant G. Simondono hilemorfizmo kritiką: apie technologinį medijavimą*

TOMAS NEMUNAS MICKEVIČIUS

Lietuvos kultūros tyrimų institutas

tomas.mickevicius@pm.me

Straipsnyje nagrinėjama XX a. prancūzų filosofo Gilberto Simondono filosofija (technologinio) medijavimo temos kontekste. Pasak Simondono, jau Senovės Graikijoje rasta hilomorfinė konceptuali struktūra yra tik iš dalies technologinė ir paveikta kitų konceptualių įtakų. Klausima, kodėl Simondonas pirmiausiai problematizuoja hilemorfizmą per technologijų temą. Kontekstui pateikiama Heideggerio hipotezė apie senovės graikų ontologijos atsiradimą gamybos patyrimo. Taip pat siūloma šias interpretacijas suprasti P. P. Verbeek technologinio tarpininkavimo sampratos šviesoje. Atskleistas Simondono (technologinio) medijavimo sampratos aktualumas. Aptariamos politinės technologinio tarpininkavimo pasekmės. Bendroje išvadoje siūloma daugiau dėmesio skirti technologinio tarpininkavimo temos svarbai ne tik Simondono filosofijai, bet net ir Vakarų filosofijos kaip tokios atsiradimui bei raidai.

Esminiai žodžiai: Simondonas, Heideggeris, Verbekas, hilemorfizmas, technologinis medijavimas.

Įvadas

Pastaruoju metu pasirodė pagrindinių Simondono tekstų vertimai į anglų kalbą¹, taip pat jo mąstymui skirtos monografijos (A. Bardino, P. Chabot, M. Combes, S. Mill-

so ir kt.) ir daugybė straipsnių. Tačiau medijavimo terminas, Simondono vartojamas bene taip pat dažnai kaip ir kitos pagrindinės jo sąvokos, beveik neaptarti. Šiame straipsnyje argumentuojama, kad medijavimo samprata yra viena iš pagrindinių Simondono mąstyme. Ši aplinkybė aktuali ir tuo, jog pastaruoju metu svarbą įgauna medijavimo temos apmąstymai technikos filosofijos ir kitose temose. Straipsnyje pirmiausia kontekstualizuojama Simondono atlikta graikiškosios hilemorfizmo struktūros kritika. Kaip gimininga pasitelkiama M. Heideggerio senovės graikų mąstymo kilties iš pamatinės gaminimo patirties interpretacija. Pasiūloma šias interpretacijas

* Projektas bendrai finansuotas iš Europos socialinio fondo lėšų (projekto Nr. 09.3.3-LMT-K-712) pagal dotacijos sutartį su Lietuvos mokslo taryba (LMTLT).

1 Simondon, G. *On the Mode of Existence of Technical Objects*. Minneapolis: Univocal, 2017; Simondon, G. *Individuation in Light of Notions of Form and Information*. Minneapolis, London: University of Minnesota Press, 2020a; Simondon, G. *Individuation in Light of Notions of Form and Information Volume II: Supplemental Texts*. Minneapolis: University of Minnesota Press, 2020b.

aptarti P. P. Verbeeko pateiktos technologinio medijavimo sampratos rakursu. Parodomas Simondono medijavimo sampratos aktualumas šiuolaikiniuose filosofiniuose medijų apmąstymuose. Aptariamoms politinės technologinio medijavimo implikacijos. Galiausiai pasiūloma apmąstyti technologinio medijavimo svarbą ne tik Simondono mąstyme, bet netgi ir apskritai Vakarų kultūros ištakose.

Techniškai medijuota (senovės graikų) ontologija

Paskaitykime, kaip Simondonas kritikuoja tradicinę hilemorfinę (materijos (gr. *ὕλη*) ir formos (gr. *μορφή*)) antikinę ontologiją: „[...] hilemorfinė schema reprezentuoja techninės operacijos, redukuotos į darbą [*travail*], perkėlimą į filosofinę mintį ir paimtą kaip universalią esinių atsiradimo paradigmą“². Kaip tik hilemorfizmo kritika yra vienas pagrindinių motyvų, vienijančių Simondono knygas „Apie techninių objektų egzistavimo būdą“ ir „Individuacija formos ir informacijos sąvokų šviesoje“. Abiejuose tekstuose autorius argumentuoja, jog antikinės ontologijos konceptualinės ištakos yra tik iš dalies techninės ir suterštos kitų įtakų. Tačiau kodėl apskritai čia reikia kalbėti apie techniką?

Rodos, pats Aristotelis neteigia, kad jo sąvokos kildinamos iš techninės veiklos. Greičiau atvirkščiai – Aristotelis garsus natūralių ir dirbtinių esinių perskyra „Fizikoje“, suteikiančia ontologinę pirmenybę pirmiesiems. Vis dėlto kai kuriuose

fragmentuose Aristotelis aiškina natūralių esinių prigimtį kaip tik per techninę veiklą. Tad esama diskusijos apie tai, kokia gi iš tiesų motyvacija glūdi Aristotelio filosofijoje: ar biologinė, ar techninė.

Tarkime, galima svarstyti, kas suteikia paradigmą mąstyti tikrovę teleologiškai: ar tam impulsą suteikia gyvų esinių, demonstruojančių savaiminį brendimą galutinio pavidalo link, stebėjimas, ar vis dėlto amatininko, kuriančio dirbinius pagal išankstinius provaizdžius, veikla. Čia siūlau prisiminti ankstyvojo M. Heideggerio atliktą senovės graikų mąstymo kaip kylančio iš pamatinės gaminimo patirties interpretaciją. Neaišku, ar Heideggerio mąstymas darė įtaką (tai siūlytų autorių gyvenimo chronologija) Simondonui (pastarasis apie pirmąją vos užsimena), tačiau abiejų bene įtakingiausių ir aktualiausių (žinoma, ne vien) technikos filosofų domės centre vienas iš pagrindinių motyvų yra senovės graikų filosofijoje glūdinti hilemorfinė ir kitos konceptualinės struktūros.

Šie apmąstymai iš dalies giminingi, tačiau turintys ir skirtumų, tad čia naudinga pristatyti abu, idant geriau suprastume Simondono mąstymą. Kaip rašė Heideggeris, „Objektų laukas, kuris suteikia pirmapradę būties prasmę, yra pagaminti, pirmiausia naudojimui skirti objektai“³. Taigi, Heideggerio nuomone, pamatinė graikų ontologijos ir metafizikos struktūra kyla iš gaminimo (*Herstellung*) patirties (*Erfahrung*). Didelė dalis ypač ankstyvų-

2 Simondon, G. *On the Mode of Existence of Technical Objects*. Minneapolis: Univocal, 2017, 248.

3 Heidegger, M. *Phänomenologische Interpretationen zu Aristoteles (Anzeige der hermeneutischen Situation). Phänomenologische Interpretationen ausgewählter Abhandlungen des Aristoteles zur Ontologie und Logik*. Frankfurt am Main: Vittorio Klostermann, 2005, p. 373.

jų Heideggerio tekstų skirti eksplikuoti implicitinę τέχνη veiklos struktūrų įtaką pamatinėms graikų filosofijos sąvokoms. Tarkime, garsioji Platono „idėja“ (εἶδος, ἰδέα) „pirmiausiai reiškia amatininko mintyse esamą provaizdį, pagal kurį jis gamina vienokį ar kitokį daiktą“⁴.

Pademonstruoti kaip iš kasdienės įrankiškos veiklos kyla pagrindinės teorinio mąstymo struktūros skirtas ir garsusis veikalas „Būtis ir laikas“. Panašiai kaip Simondonas, Heideggeris teigia: „Forma ir turinys yra absoliučiai viskam tinkančios sąvokos, jas galima taikyti bet kur ir bet kam“⁵. Čia trumpai galima pastebėti, kad tiek Heideggeris, tiek Simondonas ieškojo alternatyvų tokiai įsivyravusiai mąstymo struktūrai: Heideggeris bando ieškoti būdų artikuliuoti pačią su esiniais nesutampančią būtį, taip ir Simondonas bando apmąstyti patį su individu nesutapatinimą individualizacijos procesą.

Apskritai ankstyvasis Heideggeris, rodos, eksplacitiškai nesieja šių senovės graikų interpretacijų su technikos tema, tačiau kai kurie tyrinėtojai teigia, kad pastaroji glūdi pirmojoje implicitiškai⁶. Simondonas gi eksplacitiškai įvardija formos ir materijos porą kaip esant technologinę⁷, tačiau iškrai-

pytai ir nepilnavertiškai. Kaip matėme, anot Simondono, technologinė operacija čia suvokiama veikiau per darbo struktūrą, kuri nėra tapati pirmajai. Heideggeris minėtąją gaminimo veiklą, galima sakyti, tapatino su darbo (*Arbeit*) struktūra (apie „darbo“ sampratos raidą Heideggerio mąstyme žr. Vincento Bloko straipsnį⁸). Anot Simondono, jei teigiame, kad formos ar idėjos samprata kyla iš amatininko, planuojančio sukurti kokį artefaktą suteikiant pavidalą beformei materijai, veiklos, šią techninę veiklą iš tiesų suprantame ne techniškai, bet veikiau sociologiškai: „Materijos ir formos perskyra, [taip pat perskyra – T. M.] tarp sielos ir kūno, atspindi miestą, talpinantį piliečius priešpriešoje vergams“⁹.

Anot Simondono, taip vaizduojama techninė operacija iš tiesų yra supaprastinta ir socialiai medijuota (médiatisées)¹⁰. Filosofas argumentuoja, jog nesama nei grynios pasyvios materijos, nei grynai aktyvios formos: tikroje techninėje operacijoje medžiaga įvairiai apdirbama (įpavidalinama) idant būtų tinkama naudoti, o forma, karkasas, taip pat savo pavidalą igauna atsižvelgiant į medžiagos savybes ir sąveikaujant su ja. Tikroji techninė operacija vyksta sąveikaujant medžiagai ir formai, bet ne tiesiog suteikiant formą abstrakčiai pasyviai materijai. Anot Simondono, toks tikros techninės operacijos užmiršimas (*zone obscure*) būdingas ir kalbant apie

4 Mickevičius, T. N. *Graiikiškosios gaminimo sampratos apmąstymas Heideggerio technikos filosofijoje*. Vilnius: VU leidykla, 2017, p. 12.

5 Heidegger, M. *Meno kūrinio ištaka*. Vilnius: Aidai, 2003, p. 21.

6 Apie tai žr. mano disertaciją (2017). Apskritai Heideggerio interpretacijos gana įvairiakryptės, jų atsekimas nėra šio straipsnio tikslas – čia pakaks pamatinių jo mąstymo krypčių identifikacijos.

7 Simondon, G. *Individuation in Light of Notions of Form and Information*. Minneapolis, London: University of Minnesota Press, 2020a, p. 3.

8 Blok, V. Heidegger's Ontology of Work. *Heidegger Studies*, t. 31, 2015, p. 109–128.

9 Simondon, G. *Individuation in Light of Notions of Form and Information*. Minneapolis, London: University of Minnesota Press, 2020a, p. 36.

10 Simondon, G. *L'individuation à la lumière des notions de forme et d'information*. Grenoble: Editions Jérôme Millon, 2013, p. 51.

šiuolaikinę techniką ir kultūrą. Dabar svarbu tai, kad, anot autoriaus, tokias iškreiptas konceptualines struktūras mūsų kultūra naudoja kaip „mediatorius tarp grupių ir jų lyderių“¹¹. Tolesniuose skirsniuose ir išplėtosime tiek šią medijavimo temą, tiek politines jos implikacijas. Apibendrinant galima pasakyti, kad, anot Heideggerio ir Simondono, graikų mąstymas implicitiškai ne tik technologinis, amatininkiškai medijuotas, bet ir (akcentuoja Simondonas) suponuojantis valdymo-vergovės socialines struktūras.

Simondono medijavimo samprata šiuolaikinės medijų filosofijos kontekste

Šiuolaikinis olandų filosofas P. P. Verbeekas siūlo apmąstyti „[...] kaip metafizinės struktūros, kuriomis žmogus suvokia tikrovę, formuojasi sąlytyje su technologijomis [...]“¹². Kalbėdamas apie postfenomenologinę technologinio medijavimo sampratą, jis turi omenyje Dono Ihde ir kitų plėtojamą mintį, jog šiuolaikiniame pasaulyje dažniau turime galvoti ne apie gryną fenomenologinę žiūrą, bet veikiau apmąstyti, kaip technologijos konstituoja mūsų suvokimą. Iš tiesų manau, kad galime aptartas Heideggerio ir Simondono pastangas apmąstyti technologines Vakarų mąstymo konceptualines ištakas įvardinti technologinio medijavimo terminu Verbeeko siūloma prasme. Vakarų kultūroje dominuojanti formos ir materijos konceptualinė perskyra, taip

pat, pvz., reiškinių priežasčių paieška, savo struktūras įgauna iš amatininko veiklos, paimitos kaip mąstymo paradigma. Kitaip tariant, klasikinė ontologija ir metafizika yra technologiškai medijuotos. Tokią galimybę susieti su medijavimo tema patvirtina pats Simondonas, medijos terminą vartojantis ne tik technikos specifikai aprašyti, bet ir apskritai įvardinti savo pamatinį ontogenezės principą: „tikrasis individuacijos principas yra mediacija [médiation]“¹³.

Kaip taikliai teigia Chabot (nors plėtoja nedaug ir kitaip, nei siūloma šiame straipsnyje), „Simondonas yra techninės mediacijos filosofas. Jam pastaroji yra centrinė“¹⁴. Kaip žinia, Simondonas kritikuoja tradicinę ontologiją todėl, kad ji atsižvelgia tik į jau užbaigtus individus, tačiau pamiršta patį individuacijos procesą. Trumpai galime priminti, kad pastarasis procesas kyla iš nuolat metastabilios, iki-individualios būklės, o individas tėra sąlyginis šio neužbaigiamo proceso pavidalas. Individas yra paskirų tikrovės sluoksnių įtampas suderintojas¹⁵ (pvz., augantis, besimaitinantis augalas medijuoja kosminę Saulės energijos ir dirvožemio tikrovę¹⁶). Nesama paskiro individo – jis visad yra santykiyje su jį konstituojančia aplinka.

11 Simondon, G. *On the Mode of Existence of Technical Objects*. Minneapolis: Univocal, 2017, p. 20.

12 Verbeek, P. P. *Toward a Theory of Technological Mediation: A Program for Postphenomenological Research*, 2016, p. 15.

13 Simondon, G. *L'individuation à la lumière des notions de forme et d'information*. Grenoble: Editions Jérôme Millon, 2013, p. 27.

14 Chabot, P. *The Philosophy of Simondon. Between Technology and Individuation*. London: Bloomsbury, 2003, p. 40.

15 Simondon, G. *Individuation in Light of Notions of Form and Information*. Minneapolis, London: University of Minnesota Press, 2020a, 6.

16 Žukauskaitė, A. Naujasis materializmas ir Gilles'io Deleuze'o filosofija. *Athena. Filosofijos studijos*, 2015, t. 10, p. 100.

Aptardama šį Simondono mąstymo motyvą, Audronė Žukauskaitė nurodo „[...] mediaciją arba informaciją, kuri ne perduoda tam tikrą turinį (žinią), bet veikia derina skirtingas matavimo sistemas (orders of magnitude)“¹⁷. Tiesa, Massumi teigia, kad mediacija išreiškia informacijoje glūdinčią įtampą, kitaip tariant, šiek tiek atskiria šias sąvokas¹⁸. Vis dėlto iliustruodami šio straipsnio tezę galime pasakyti, kad pernelyg nesuklystume kiek pakeisdami pagrindinio Simondono teksto pavadinimą į *Individuacija formos ir mediacijos sąvokų šviesoje*. Kaip teigia Massumi, „Simondono ‘mediacija’, pavyzdžiui, neturi nieko bendro su šio termino prasme komunikacijos studijose, medijų studijose ar kultūros studijose.“

Anot Simondono, terminas neša ontogenetinę jėgą [...]“¹⁹. Turint omenyje ontogenetinį medijavimo sąvokos pobūdį nenuostabu, kad ji Simondono tekstuose pasirodo labai įvairiai: mediatoriumi tarp paskirų tikrovės sluoksnių gali būti ir žmogus²⁰, ir kultūra²¹, ir religija²², ir kt. Medijavimo terminas autoriaus kartais vartojamas gana laisvai ir neapibrėžtai, nebūtinai ontogenetine, bet ir įprastesne prasme. Atspindėdamas veikale plėtotą konkretizacijos sąvoką, kai technika įgyja

vis labiau autonominį pobūdį sąveikaudama su aplinka (asocijuota terpe), Simondonas teigia, kad „Techninė operacija yra mediacija [*médiation*] [...]“²³, o „[...] mediacija išsipildo pati, kai yra sukurtos sąlygos“²⁴. Toks ontologiškai konstitutyvus mediacijos supratimas būdingas šiuolaikinei medijų filosofijai: tarkime, Grusinas, pristatydamas „radikalios mediacijos“ sampratą teigia, kad mediaciją turėtume suvokti veikiau kaip ontologinį tikrovės konstitavimosi principą, nei įprastinį tarpininkavimą tarp jau individualių esinių²⁵. Galima pasakyti, kad Grusino nuoroda į šios teorijos giminingumą su Simondono sąvokomis ir mąstymu²⁶ yra turbūt tiksliausia ir detalčiausia Simondono medijavimo sampratos aptartis kritinėje literatūroje. Taip pat ir minėtas Verbeekas rašo, kad „Centrinė idėja post-fenomenologinėje mediacijos sampratoje yra tai, kad esiniai veikiau yra konstituojami jų medijuotame santykiyje. Mediacija veikiau tampa esinių ištaka, nei ‘tarpinė pozicija’ tarp jų“²⁷. Tad tikrai galime kalbėti apie Simondono medijavimo sampratos aktualumą šiuolaikinės medijų filosofijos kontekste, taip pat šių sampratų panašumą, o gal net ir per mažai įvardintą įtaką. Kaip žinia, Simondonas kvietė į kultūrą įtraukti autentišką šiuolaikinės technikos funkcionavimo supratimą, idant išvengtume

17 Ten pat.

18 Massumi, B. ‘Technical Mentality’ Revisited: Brian Massumi on Gilbert Simondon (With Arne De Boever, Alex Murray and Jon Roffe). *Gilbert Simondon. Being and Technology*, sud. A. De Boever et al. Edinburgh: Edinburgh University Press, 2012, p. 32.

19 Ten pat.

20 Simondon, G. *On the Mode of Existence of Technical Objects*. Minneapolis: Univocal, 2017, p. 159.

21 Ten pat, p. 161.

22 Ten pat, p. 171.

23 Simondon, G. *Individuation in Light of Notions of Form and Information*. Minneapolis, London: University of Minnesota Press, 2020a, p. 3.

24 Simondon, G. *On the Mode of Existence of Technical Objects*. Minneapolis: Univocal, 2017, p. 249.

25 Grusin, R. Radical Mediation. *Critical Inquiry*, 2015, t. 42, p. 125–126.

26 Ten pat, p. 137–138.

27 Verbeek, P. P. Expanding Mediation Theory. *Foundations of Science*, 2012, t. 17, p. 392.

klaidingų technikos, kurios aplinkoje gyvename, vertinimų. O šioji „techninė kultūra įgalina mus apčiuopti techninę mediaciją jos autentiškoje tikrovėje“²⁸.

Techninis politikos medijavimas

Matėme, jog pats Simondonas teigia, kad hilemorfinė paradigma kaip mediatorius glūdi sociumo organizavimo principuose – tradicinė hilemorfinė conceptualinė struktūra implikuoja darbo santykių socialinę formą. Autoriui tokia padėtis yra ydinga vėlgi todėl, kad toks sociumas suprantamas tik kaip tarpindividualūs darbo santykiai tarp jau „užbaigtų“ individų. Tokiu būdu pražiūrimas fundamentalesnis individualizacijos vyksmas ir individus steigianti iki-individuali, metastabili būklė²⁹. Simondonas siūlo, kad atsižvelgimas į šiuolaikinės technikos funkcionavimą – jo ėmimas kaip mąstymo paradigmos – suteiktų tinkamesnį sociumo organizavimo modelį: „Techninis objektas [...] tampa atrama [*le support*] ir simboliu santykio, kurį norėtume pavadinti transindividualiu“³⁰. Galima paminėti, kad čia nevartojama mediatoriaus sąvoka, bet angliškame vertime pagrįstai pavartotas žodis „medium“.

Anot Simondono, techninis objektas, suprstas ne įpastai instrumentiškai, bet autentiškai per jo paties funkcionavimą,

suteikia galimybę tokiam sociumo organizavimui, kuris tarptų ne tarpasmeniniuose darbo santykiuose, bet iki-individualioje būklėje. Turbūt paprastai galėtume pasakyti, kad tokia visuomenė ne tik buvo savo kasdieniauose reikaluose, bet yra atvira pačiai tikrovei. Kuo Simondonas grindžia tokį teiginį? Anot autoriaus, „[...] technikas yra mediatorius [*médiateur*] tarp bendruomenės ir paslėpto ar nepasiekiamo objekto“³¹. Technikas tokiu tapti gali todėl, kad disponuoja techniniu objektu, kuris „[...] demonstruoja tiesioginį [*immédiate*] sąlytį su objektu, kai tuo tarpu žmogus turi medijuotą sąlytį su juo (objektu – T. M.)“³². Taigi galime sakyti, jog susiduriame su tokiu paradoksu: kaip tik tai, kas, rodos, įsiterpia tarp žmogaus ir tikrovės – techninis objektas – suteikia tiesioginį sąlytį su tikrove. Galbūt tai palyginima su minėto Grusino teorija, kurioje kalbama apie „mediacijos tiesiogiškumą“ [*immediacy of mediation*]³³. Simondonas teigia: „Idant pamatinė tikrovė, φύσις, būtų apčiuopta, ji privalo būti susieta su tam tikra technine operacija“³⁴.

Sugrįždami prie šio straipsnio pradžios apie senovės graikų ontologiją skaitome ir tokį sakinį: „Talis, Anaksimandras, Anaksimenas pirmiausia yra technikai. Neturėtų būti paminėta, kad pirmas pasirodymas laisvos individualios minties ir nesuinteresuotos refleksijos, yra darbas technikų, t. y. žmonių, kurie sugebėjo per tiesioginį

28 Simondon, G. *Individuation in Light of Notions of Form and Information Volume II: Supplemental Texts*. Minneapolis: University of Minnesota Press, 2020b, p. 426.

29 Žukauskaitė, A. Naujasis materializmas ir Gilles'io Deleuze'o filosofija. *Athena. Filosofijos studijos*, 2015, t. 10, p. 97.

30 Simondon, G. *On the Mode of Existence of Technical Objects*. Minneapolis: Univocal, 2017, p. 251.

31 Simondon, G. *L'individuation à la lumière des notions de forme et d'information*. Grenoble: Editions Jérôme Millon, 2013, p. 340.

32 Ten pat, p. 351.

33 Grusin, R. Radical Mediation. *Critical Inquiry*, 2015, t. 42, p. 128.

34 Simondon, G. *On the Mode of Existence of Technical Objects*. Minneapolis: Univocal, 2017, p. 215.

sąlytį su pasauliu atsiriboti nuo bendruomenės³⁵. Galima pasakyti, kad tokia versija apie ikisokratikų filosofijos kiltį egzistuoja (pvz., Benjamino Farringtono tekstuose, šiek tiek aptariančiuose, kaip technologinis kontekstas įtakojo mąstymo turinius). Simondonas nurodo Paulo Tannery knygą³⁶, nors pastaroji, atrodo, veikiau kalba apie mokslo – bet ne technikos – santykį su ikisokratikų mąstymu.

Tad čia įsitraukiame į mokslo filosofijos diskusijas apie technikos ir mokslo ryšį. Konteksto dėlei galima paminėti, kad iš esmės čia esama paralelės³⁷ su Gastono Bachelardo mąstymu apie fenomenotechniką (šia samprata reflektuojamas šiuolaikinio fizikos mokslo duomenų nulemtumas techninių tyrimo aparatų). Atrodo, Simondonas, panašiai kaip Heideggeris, žmogiškojo pažinimo genezėje postuluoja parankaus santykio primatą teorinio, pastarąjį išvesdamas iš pirmojo sutrikimo: „Kai technika nepavyksta, mokslas arti. Mokslas atliepia į problematiką, suformuluotą technikos lygmenyje, bet kai technika nėra pajėgi rasti sprendimo“³⁸. Šiaip ar taip, technika leidžia įeiti į santykį su iki-individualia būsle ir to pagrindu plėtoti transindividualų sociumą. Apskritai ši samprata nėra itin išplėtotą, ją

išsamiai interpretuoja Etienne Balibaras ir Jasonas Readas. Daugiau apie ją Simondono rašoma knygoje *Individuacija*; galime bent jau pasakyti, kad technika nėra vienintelis transindividualaus sociumo galimas pagrindas – juo gali būti ir, pvz., religija. Pichi technikos įgalinamą transindividualumą lygina su Marxo „bendrinio intelekto“ samprata³⁹; manau, konteksto dėlei galime palyginti ir su Heideggerio parankumo, konstituojančio bendrabūvį, samprata⁴⁰. Tiesa, Heideggerio ir Simondono šio techninio bendrabūvio traktuotės priešingos: kai Heideggeris tai traktuoja kaip įprastinę kasdienę būklę, vis dėlto mąsto apie tokio santykio alternatyvą, o Simondonui kaip tik čia atsiskleidžia pati autentiška tikrovė. Taip pat paminėtina ir Stieglerio interpretacija, susiejanti techniškai grįstą transindividualumą su visuotine šiuolaikinių informacijos medijų įtaka⁴¹.

Tiesa, vėlgi Stieglerio interpretacija priešinga simondoniškajai: medijų įtaka visuomenei čia suprantama pesimistiškai, kaip degraduojanti autentiškus sąmonės individuacijos procesus. Šiaip ar taip, apie pačios technikos funkcionavimo suteikiamą atvirumo paradigmą mąstymui ir sociumo organizavimui galima paskaityti kitame mano straipsnyje⁴².

35 Simondon, G. *Individuation in Light of Notions of Form and Information Volume II: Supplemental Texts*. Minneapolis: University of Minnesota Press, 2020b, p. 413.

36 Simondon, G. *Individuation in Light of Notions of Form and Information Volume II: Supplemental Texts*. Minneapolis: University of Minnesota Press, 2020b, p. 413.

37 Mills, S. *Gilbert Simondon. Information, Technology and Media*. London, New York: Rowman & Littlefield, 2016, p. 211.

38 Simondon, G. *On the Mode of Existence of Technical Objects*. Minneapolis: Univocal, 2017, p. 251.

39 Pichi, T. The Dream of General Intellect: Simondon between Workerism and Post-Fordism. *Philosophy Today*, 2019, t. 63:3, p. 687–703.

40 Mickevičius, T. N. *Graikiškosios gaminimo sampratos apmąstymas Heideggerio technikos filosofijoje*. Vilnius: VU leidykla, 2017, p. 39–41.

41 Stiegler, B. Teleologies of the Snail. The Errant Self Wired to a WiMax Network. *Theory, Culture & Society*, 2009, t. 26 (2–3), p. 38.

42 Mickevičius, T. N. Technikos autonomijos problema Gilberto Simondono filosofijoje. *Athena. Filosofijos studijos*, 2021, t. 16, p. 47.

Protevi teigia, jog „Hilemorfinė politinio kūno [body politic] reprezentacija rezonuoja su fašistiniu geismu: lyderis ateina iš aukštybių išgelbėti žmonių chaosą primetant tvarką, siela vadovauja kūnui iš aukštai, valia plaka kūną į formą, ir t.t.“⁴³. Ir toliau: „Negalėdama konceptualizuoti savi-tvarkos (self-ordering), hilemorfinė ‘valstybės filosofija’ demonstruoja pamatinį svyravimą tarp chaotiškos materijos ir organizuojančios dvasios, kuris sudaro didelę dalį Vakarų kultūros“⁴⁴. Protevi manymu, atsižvelgdami į Simondono argumentą apie pačioje materijoje glūdinčias formas, galime mąstyti ir apie demokratiškesnę savivaldinę politiką, kuri nebūtų „nuleidžiama iš viršaus“.

Apibendrinant Simondonas siekia pademonstruoti kitokių politikos modelių nei tradicinis hilemorfinis: politikos paradigma turėtų būti ne vadovo, nurodančio darbuotojui pasiektiną rezultatą, struktūra, bet veikiau minėtas savaiminis iki-individualios tikrovės tapsmas. Galima pasakyti, kad tokia atvirumo paradigma išsistruktūruoja į teigiamai ir neigiamai vertintinus aspektus: viena vertus, sveikintina tendencija atvirumui, laisvei ir tolerancijai, kita vertus, galima ir ydinga forsuoto naujumo laikysena⁴⁵, atsispindinti šiuolaikiniuose techno-utopiniuose ateities scenarijuose.

Techniniai tinklai taip pat sukuria ir „konkrečią mediaciją“ [médiation con-

crète]⁴⁶ tarp žmogaus ir gamtos. Mums čia svarbus politinis tokio „konkretaus“ medijavimo aspektas, kuris yra labai įvairialypis. Tarkime, iškastinio kuro technologijos dominavimo laikotarpiu ekonominę privilegiją (su kitomis iš to plaukiančiomis pasekmėmis) įgyja reikalingų išteklių turinčios valstybės⁴⁷, o pasikeičiant dominuojančiai technologijai, žinoma, pasikeičia ir ekonominė politinio darinio padėtis. Bendriauariant, pokytis technikos raidoje implikuoja pokytį ir „politinėje visatos konsteliacijoje“⁴⁸. Apskritai, anot Simondono, šiuolaikinė technika „įgyja galią formuoti civilizaciją“⁴⁹. Čia turbūt galima kalbėti apie technologinį determinizmą: „socialinė ir politinė mintis“⁵⁰ yra modifikuojama šiuolaikinių technogeografinių tinklų. Panašiai kaip Heideggeris su Jüngeriu⁵¹, Simondonas aiškina pagrindines XX a. politines ideologijas per technikos prizmę⁵². Turint omenyje Simondono nurodomą technologijų universalumą ir planetinį technogeografinių tinklų paplitimą šiandien, galima svarstyti, kokias galimybes tai suteikia formuojantis visuomenėms. Manau, šiuos Simondono apmąstymus galima kontekstualizuoti platesniame

43 Protevi, J. *Political Physics. Deleuze, Derrida and the Body Politic*. London and New York: The Athlone Press, 2001, p. 9.

44 Ten pat, p. 10.

45 Mickevičius, T. N. Technikos autonomijos problema Gilberto Simondono filosofijoje. *Athena. Filosofijos studijos*, 2021, t. 16, p. 48.

46 Simondon, G. *Du mode d'existence des objets techniques*. Paris: Aubier, 1989, p. 220.

47 Simondon, G. *On the Mode of Existence of Technical Objects*. Minneapolis: Univocal, 2017, p. 231.

48 Ten pat.

49 Simondon, G. *On the Mode of Existence of Technical Objects*. Minneapolis: Univocal, 2017, p. 29.

50 Ten pat, p. 230.

51 Mickevičius, T. N. Heideggerio technikos filosofijos formavimosi kontekstas: Cassireris, Jüngeris, Spengleris. *Problemos*, 2019, t. 95, p. 37.

52 Simondon, G. *On the Mode of Existence of Technical Objects*. Minneapolis: Univocal, 2017, p. 231.

techninių tinklų įtakos politinių darinių formavimuisi tyrimų kontekste⁵³.

Išvados

Straipsnis pradėtas vienu iš esminių Simondono mąstymo motyvų – hilemorfinės konceptualinės struktūros kritika. Šios kritikos specifikai išryškinti pristatyta gimininga heideggeriškoji senovės graikų mąstymo interpretacija, pasak kurios, graikų filosofiją formuoja pamatinė gaminimo patirtis. Pasiūlyta šias interpretacijas suprasti P. P. Verbeeko technologinio medijavimo sampratos šviesoje. Parodytas simondoniškosios ontogenetinės medijavimo sampratos aktualumas šiuolaikinės medijų filosofijos kontekste: kaip ir šiuolaikinė medijų filoso-

fija, Simondonas pabrėžia ontogenetinį, ne vien epistemologinį, medijavimo pobūdį.

Aptartos hilemorfinės supratimo struktūros politinės implikacijos. Simondono išryškinta socialinė darbo (vadovo, nurodančio darbininkui darbo tikslą) hilemorfinės struktūros ištaka atskleidžia ir pagrindinių klasikinių politikos teorijų pobūdį. Pats Simondonas pasiūlo sociumo pagrindu imti gryo technikos operavimo paradigmą, leisiančią plėtoti transindividualų santykį – tokį, kuris tarptų ne tik tarp individų, bet įtraukiant ir iki-individualų tikrovės krūvį. Išskirtos paradigminė/konceptualinė ir „konkreiti“ technologinio medijavimo forma. Apskritai medijavimo tema – mažai aptartas, tačiau vienas centrinių Simondono mąstymo (apie techniką ir ne tik) motyvų. Šis neaptartumas juolab aktualus turint omeny tai, kad technologinio medijavimo tema tampa vis svarbesnė technikos filosofijos studijose (kaip ir technikos tema – medijų teorijoje). Kita vertus, turint omenyje aptartas Simondono ir Heideggerio senovės graikų mąstymo ištakas, ryškėja, kad technologinio medijavimo tema tampa svarbi ir suprantant Vakarų kultūros konceptualines ištakas.

53 Pvz., žr. žurnalo *History and technology* numerį, įvairiais aspektais nagrinėjantį technikos reikšmę Europos integracijai: Misa, T. J. & Schot, J. *Inventing Europe: Technology and the hidden integration of Europe. History and Technology*, 2005, t. 21 (1), 1-19. Taip pat žr. minėtą mano straipsnį (2021), kuriame nurodomas Simondono techninių tinklų apmąstymo ryšys su „didelių techninių sistemų“ (LTS) tyrimais (p. 44). Lietuviškas kontekste paminėtini Konstantino Andrijausko tyrimai apie techninės infrastruktūros reikšmę Kinijos politikoje.

Literatūra

Blok, V. Heidegger's Ontology of Work. <i>Heidegger Studies</i> , t. 31, 2015.	diation. <i>Critical Inquiry</i> , 2015, t. 42.	<i>ausgewählter Abhandlungendes Aristoteles zur Ontologie und Logik</i> . Frankfurt am Main: Vittorio Klostermann, 2005.	<i>and Technology</i> , sud. A. De Boever et al. Edinburgh: Edinburgh University Press, 2012.
Chabot, P. <i>The Philosophy of Simondon. Between Technology and Individuation</i> . London: Bloomsbury, 2003.	Heidegger, M. <i>Meno kūrinio ištaka</i> . Vilnius: Aidai, 2003.	Massumi, B. 'Technical Mentality' Revisited: Brian Massumi on Gilbert Simondon (With Arne De Boever, Alex Murray and Jon Roffe). <i>Gilbert Simondon. Being</i>	Mickevičius, T. N. <i>Graikiškosios gaminimo sampratos apmąstymas Heideggerio technikos filosofijoje</i> . Vilnius: VU leidykla, 2017.
Grusin, R. <i>Radical Me-</i>	Heidegger, M. <i>Phänomenologische Interpretationen zu Aristoteles (Anzeige der hermeneutischen Situation). Phänomenologische Interpretationen</i>		Mickevičius, T. N. Heideggerio technikos

- filosofijos formavimosi kontekstas: Cassireris, Jüngeris, Spengleris. *Problemos*, 2019, t. 95.
- Mickevičius, T. N. Technikos autonomijos problema Gilbert'o Simondono filosofijoje. *Athena. Filosofijos studijos*, 2021, t. 16.
- Mills, S. *Gilbert Simondon. Information, Technology and Media*. London, New York: Rowman & Littlefield, 2016.
- Misa, T. J. & Schot, J. Inventing Europe: Technology and the hidden integration of Europe. *History and Technology*, 2005, t. 21 (1).
- Pichi, T. The Dream of General Intellect: Simondon between Workerism and Post-Fordism. *Philosophy Today*, 2019, t. 63:3.
- Protevi, J. *Political Physics. Deleuze, Derrida and the Body Politic*. London and New York: The Athlone Press, 2001.
- Simondon, G. *Du mode d'existence des objets techniques*. Paris: Aubier, 1989.
- Simondon, G. *Individuation in Light of Notions of Form and Information Volume II: Supplemental Texts*. Minneapolis: University of Minnesota Press, 2020b.
- Simondon, G. *Individuation in Light of Notions of Form and Information*. Minneapolis, London: University of Minnesota Press, 2020a.
- Simondon, G. *L'individuation à la lumière des notions de forme et d'information*. Grenoble: Editions Jérôme Millon, 2013.
- Simondon, G. *On the Mode of Existence of Technical Objects*. Minneapolis: Univocal, 2017.
- Stiegler, B. Teleologies of the Snail. The Errant Self Wired to a WiMax Network. *Theory, Culture & Society*, 2009, t. 26 (2–3).
- Verbeek, P. P. Expanding Mediation Theory. *Foundations of Science*, 2012, t. 17.
- Verbeek, P. P. Toward a Theory of Technological Mediation: A Program for Postphenomenological Research, 2016. Prieiga per internetą: https://research.utwente.nl/files/21754033/theory_of_mediation.pdf [žiūrėta 2022 08 11]
- Žukauskaitė, A. Naujasis materializmas ir Gilles'io Deleuze'o filosofija. *Athena. Filosofijos studijos*, 2015, t. 10.